

Tres mals de la universitat

El 2 de febrer el consell de ministres va aprovar el reial decret de reforma del sistema universitari, que té com a principal objectiu flexibilitzar l'estructura de graus a la universitat espanyola. Un decret que ha reobert el debat sobre l'estructura i la durada de les titulacions que confronta el model 3+2 (tres anys de grau més dos anys de màster) a l'actual model de 4+1 (quatre anys de grau més un de màster). Més enllà d'aquest debat concret, no sembla agosarat afirmar que existeix un consens dins de la comunitat universitària sobre la necessitat de reformar el sistema vigent. Una necessitat en què el debat del 3+2, tal com es planteja, sembla desviar l'atenció respecte a altres qüestions que també mereixen una reflexió profunda. L'estructura i durada de les titulacions és un tema a debatre, però ni de lluny és el més important. Són molts els aspectes que cal discutir i repensar: des de l'accés a les titulacions i l'oferta docent fins a l'avaluació de la recerca, passant per les formes de governança o la gestió dels recursos humans. La política universitària aglutina un ampli ventall de temes que, com tots els àmbits polítics, impliquen apostes ideològiques que prioritzen uns valors per sobre d'uns altres. A la complexitat de la gestió política s'hi afegeix la dificultat de pensar en el paper que el "món del coneixement" ha de jugar en la "societat de la informació". Com s'ha de transmetre coneixement i inquietud per saber en un context en què l'accés i l'excés d'informació creix exponencialment?

El que està en joc és el model d'universitat a principis del segle XXI. Sense voluntat de ser exhausti-

va, la realitat permet afirmar que el sistema universitari actual té tres mals que cal afrontar per evitar el deteriorament de qui aposta per un model universitari pensat per formar ciutadania crítica i responsable: la mercantilització del coneixement, la quantificació de la recerca i la burocratització de la gestió.

Una de les principals crítiques al 3+2 és que pot suposar un encariment dels estudis universitaris en el supòsit que, com alguns indicis fan pensar, es mantinguin els preus actuals de la matrícula de graus i màsters. Com argumenta la sociòloga Delia Langa, la universitat espanyola és més massiva que de masses, és a dir, ha incrementat el nombre d'estudiants en les últimes dècades però no en la mateixa proporció per a totes les classes socials. Juntament als problemes d'equitat en l'accés als estudis universitaris, cal parlar de la qualitat de l'oferta docent. Aquests dies moltes facultats i departaments estan discutint sobre l'oferta de

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

graus i màsters en el marc del nou decret. La competència amb altres universitats i l'atractiu de les titulacions per als futurs estudiants són aspectes a considerar, però cal preguntar-se fins a quin punt han de condicionar la decisió final. Malauradament, la manca d'un mapa universitari català que racionalitzi

l'oferta segons interessos estrictament acadèmics i la manca de prioritització de l'oferta pública de qualitat ho dificulten. Sense aquests dos elements polítics, el coneixement esdevindrà cada vegada més una mercaderia.

La necessitat d'incorporar criteris objectius d'avaluació de la recerca en una institució que ha patit un excés d'endogàmia explica la importància creixent de la bibliometria durant els últims anys. Segons diuen els experts, l'anàlisi quantitativa de l'activitat científica ha permès augmentar la productivitat científica de les universitats espanyoles, però també cal dir que és difícil saber amb quin llis-

tó de qualitat ho ha fet. Certament, la bibliometria mesura el coneixement a partir d'indicadors construïts sobre sòlides bases teòriques. Per exemple, el nombre de cites rebudes reflecteix els arguments del sociòleg Merton sobre la cita com a forma per donar crèdit a un altre investigador. Una idea que es fonamenta en la famosa frase que reproduïx Google Scholar en relació als investigadors contemporanis: "Som com nans sobre les espatlles de gegants". El problema no són els indicadors, sinó pensar que resulten igualment vàlids per a totes les disciplines de coneixement, o utilitzar-los per mesurar aspectes diferents d'aquells per als quals han estat pensats.

La mercantilització del coneixement i la quantificació de la recerca provoca, entre altres coses, la burocratització de la docència i la investigació. La introducció del pla Bolonya, amb l'aplicació de l'avaluació contínua sense els recursos necessaris, implica el risc que el professorat dediqui més hores a avaluar l'alumnat que a preparar les classes. La introducció de les mesures bibliomètriques en l'avaluació de la recerca implica el risc que els investigadors dediquin més hores a la difusió científica dels resultats que no pas a investigar. Paral·lelament, la pèrdua d'autogovern universitari implica el risc de dedicar més hores a elaborar informes d'avaluació i justificació que a fer política universitària per gestionar la institució.

En definitiva, a la universitat hi passen moltes coses que dificulten l'elaboració i transmissió de coneixement, una condició imprescindible per formar una ciutadania crítica més enllà d'oferir credencials per a la mà d'obra qualificada.

